

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Віталій АНДРЕЙКО

« 30 » 06 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ МУЗЕЄЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціальність: 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

Освітня програма: Історія

Статус дисципліни обов'язкова

Мова навчання українська

Ужгород – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи музеєзнавства**» для здобувачів **першого (бакалаврського) рівня** вищої освіти галузі знань **01 Освіта / Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)**, освітньої програми **Історія**.

Розробник: Кузьма В.В. – ст.викладач кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби, факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби

протокол № 11 від « 26 » червня 2025 року

завідувач кафедри доц. Ігор ЛІХТЕЙ

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 7 від « 27 » червня 2025 року

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 90	2	2
Кількість модулів – 1	Семестр:	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,7 самостійної роботи студента – 2,8	3	3
	Лекції:	
	20	6
	Практичні (семінарські):	
	24	6
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни "Основи музеєзнавства" є набуття студентами теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для розуміння принципів функціонування музеїв, збереження культурної спадщини, організації музейної діяльності та популяризації історико-культурних цінностей у сучасному суспільстві.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- ✓ формування теоретичних знань про історію розвитку музеїв, їхню роль у збереженні культурної спадщини та функції в сучасному суспільстві;
- ✓ ознайомлення з принципами музейної діяльності, включаючи колекціонування, облік, збереження та експонування музейних предметів;
- ✓ вивчення методів організації виставкової роботи та створення музейних експозицій;
- ✓ розвиток навичок аналізу і оцінки музейних колекцій як джерел історичної, культурної та наукової інформації.
- ✓ розвиток навичок створення та організації шкільних музеїв як інструменту виховної та освітньої роботи;
- ✓ розвиток вмінь інтеграції музейного матеріалу в освітній процес: використання експонатів та історичних артефактів під час уроків історії;
- ✓ вивчення правових основ діяльності шкільних музеїв та їхнього включення до освітньої інфраструктури;
- ✓ формування відповідального ставлення до збереження культурної спадщини через активну участь учнів у роботі шкільних музеїв та проєктах;
- ✓ виховання у студентів національно-державного мислення та патріотизму через пізнання історичного минулого шляхом дослідження музейної справи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності:

- Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.(ЗК -4);
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.(ЗК -8);
- здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу (ЗК -10).

Фахові компетентності

- Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету (ФК - 1)
- Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення. (ФК - 4).

Предметні компетенції:

- знання та розуміння змісту й методології фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін (ПК - 1);
- Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот. (ПК - 5);
- Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності. (ПК - 6).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Основи музеєзнавства**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 2 «Інновації та інформаційно-комунікаційні технології в закладах освіти»

ОК 3 «Археологія»

ОК 6 «Початки людського суспільства та розвиток давньосхідних цивілізацій»

ОК 8 «Основи наукової роботи історика та фахівця в галузі громадянської освіти».

ОК 9. «Етнологія».

ОК 11 «Давні цивілізації на території України»

ОК 12 «Історія та культура Античної цивілізації»

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструє знання історичної науки та громадянської освіти, оперує базовими категоріями та поняттями предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) та імплементує здобуті знання у навчальну і практичну діяльність.	ПРН – 7
Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.	ПРН - 10

Орієнтується в історичному часі, застосовуючи періодизацію, вміє характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперує фаховою термінологією.	ПРН - 14
Демонструє інтегроване мислення, пояснює цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.	ПРН - 15
Працює з джерелами інформації, інтегрує їх у зміст навчання історії, представляє та обговорює відображені в них факти, явища, події, визначає власну позицію щодо суперечливих питань.	ПРН - 17
Цінує різноманіття та мультикультурність; вміє ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керується в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПРН - 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Основи музеєзнавства**»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знання теоретичних основ музеєзнавства як складової історичної науки та громадянської освіти, оперувати базовими поняттями (музей, музейний предмет, експозиція, фонд, атрибуція, інтерпретація, комеморація тощо) та застосовувати їх у навчальній і практичній діяльності.	ПРН – 7
Здатність використовувати сучасні методи пошуку, відбору й опрацювання наукової інформації з музейної та історичної тематики (каталоги, електронні бази даних, цифрові архіви, музейні колекції) для самоосвіти та професійної діяльності вчителя історії.	ПРН – 10
Уміння орієнтуватися в історичному часі та музейній періодизації, характеризувати розвиток музейної справи у зв'язку з етапами суспільно-історичного розвитку, коректно використовувати фахову термінологію.	ПРН – 14
Здатність до інтегрованого мислення, пояснювати роль музеїв у формуванні цілісної картини історичного та культурного розвитку суспільства, встановлювати міжпредметні зв'язки між історією, культурологією, мистецтвознавством, громадянською освітою.	ПРН – 15
Уміння працювати з різними видами джерел (музейні предмети, документи, візуальні та усні джерела), інтегрувати їх у зміст навчання історії, аналізувати, інтерпретувати та презентувати їх учням, формулювати й аргументувати власну позицію щодо дискусійних історико-культурних питань.	ПРН – 17
Усвідомлення цінності культурного різноманіття та мультикультурності, вміння інтерпретувати музейні колекції з позицій поваги до різних історичних наративів, національних і загальнолюдських цінностей.	ПРН - 20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: оцінювання знань студента під час семінарських занять (вивчення текстів джерел; виступ з доповіддю; фронтальні бесіди при порівнянні специфіки різних конфесій; формування свого ставлення до означеної проблеми), самостійної роботи (підготовку до семінарських занять; роботу з джерелами; написання рефератів та текстів доповідей; участь у проведенні колоквиумів.) та активності студента на занятті.

Форми модульного контролю: проводиться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

Форми підсумкового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					самостійна робота	Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	20	50	100
3	4	3	4	3			
T6	T7	T8	T9				
4	3	3	3				

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	12	30
Самостійна робота (реферат)	1	20
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- а) оцінка “відмінно” ставиться за правильне виконання всіх завдань;
- б) оцінка “добре” ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
- в) оцінка “задовільно” ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- г) оцінка “незадовільно” ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Неявка на МКР – 0 балів.

До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які відвідали не менше 90 % (або відпрацювали пропущені заняття на консультаціях) аудиторних занять і отримали не менше 60 % від можливої кількості балів за поточну роботу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (залік)	Критерії знань
90 – 100	A	Відмінно	отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов’язкову, а й додаткову літературу.
82-89	B	Добре	отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов’язкову літературу.
74-81	C	Добре	балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.
64-73	D	задовільно	отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.
60-63	E	задовільно	отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.
35-59	FX	Незадовільно	Студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані
0-34	F		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Структурні елементи музеєзнавства як наукової дисципліни.

Сутність музеєзнавства як науки: мета, об'єкт, предмет, функції та завдання курсу. Структура музеєзнавства. Музеєзнавство в системі наук. Методи музеєзнавства. Проблематика сучасного музеєзнавства

Тема 2. Історія виникнення й розвитку музеїв.

Домузейне збиральництво у первісному суспільстві, давньому Єгипті і Китаї, Греції та Римі. Колекціонування та виникнення музеїв. Музей у XVII ст. і в епоху Просвітництва. Музейна справа у кінці XVIII – першій половині XIX ст. Домузейні форми нагромадження та використання пам'яток історії та етнографії. Початки музейництва.

Тема 3. Історія створення західноєвропейських музеїв та музеїв Америки.

Історія створення та особливості функціонування перших музеїв. Національні музеї Європи та музеї національного мистецтва. Провідні музеї світу

Тема 4. Музеї і музейна справа в Україні.

Зародження і розвиток музейної справи на території сучасної України. Діяльність музеїв у часи Першої та Другої світових війн. Музеї України у післявоєнний час. Розвиток вітчизняного музеєзнавства та музейної справи у 90-х рр. XX ст. Музейна мережа України. Становлення і розвиток музейної справи на Закарпатті. Сучасне українське законодавство щодо пам'яток історії культури. Закон України «Про музеї та музейну справу».

Тема 5. Основний понятійний апарат музеєзнавства.

Ключовий понятійний апарат музеєзнавства. Поняття «музей» і наукові підходи до його визначення. Поняття і зміст функцій музею. Класифікація музеїв. Типи і профілі музеїв. Музеї історичного профілю. Краєзнавчі музеї. Меморіальні музеї. Музеї природничо-історичного профілю. Музеї інших профілів. Музеї на громадських засадах.

Тема 6. Музей як науково-дослідний заклад.

Науково-дослідна робота музеїв. Фонди музею, їх комплектування. Музейне зібрання, музейні фонди, музейна колекція. Поняття музейної колекції. Типи музейних колекцій. Склад фондів музею за значенням та юридичним становищем. Структура фондів музею. Організація роботи з комплектування фондів музеїв. Поняття «комплектування фондів». Зберігання фондів. Експозиційна діяльність музеїв. Екскурсійна діяльність музею

Тема 7. Науково-фондова робота.

Поняття «фонди музею». Наукова організація музейних фондів. Вивчення музейних предметів та комплектування фондів. Облік музейних фондів. Зберігання музейних фондів.

Тема 8. Музейна експозиція.

Принципи створення музейної експозиції. Типи експозицій: постійні, тимчасові, пересувні. Сучасні підходи до оформлення експозицій. Експозиційні матеріали.

Тема 9. Культурно-освітня діяльність музеїв.

Форми освітньо-виховної роботи музеїв. Сутність терміну «музейна педагогіка». Музейна педагогіка в практиці закладів загальної середньої освіти. Принципи музейної педагогіки в період переосмислення ролі музею в суспільстві.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин		
		Денна форма навчання		
		у тому числі		
		Лекції	Семінарські	Самостійна робота
Тема 1. Структурні елементи музеєзнавства як наукової дисципліни.	6	2		4
Тема 2. Історія виникнення й розвитку музеїв..	18	4	4	10
Тема 3. Історія створення західноєвропейських музеїв та музеїв Америки..	4	2		2
Тема 4. Музеї і музейна справа в Україні..	14	2	2	10
Тема 5. Основний понятійний апарат музеєзнавства..	6	2	2	2
Тема 6. Музей як науково-дослідний заклад.	8	2	2	4
Тема 7. Науково-фондова робота.	6	2	2	2
Тема 8. Музейна експозиція.	6	2	2	2
Тема 9. Культурно-освітня діяльність музеїв.	22	2	10	10
Разом за семестр	90	20	24	46

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин		
		Заочна форма навчання		
		у тому числі		
		Лекції	Семінарські	Самостійна робота
Тема 1. Структурні елементи музеєзнавства як наукової дисципліни.	11	1		10
Тема 2. Історія виникнення й розвитку музеїв..	9	1	1	7
Тема 3. Історія створення західноєвропейських музеїв та музеїв Америки..	12	1	1	10
Тема 4. Музеї і музейна справа в Україні..	8		1	7
Тема 5. Основний понятійний апарат музеєзнавства..	9		1	8
Тема 6. Музей як науково-дослідний заклад.	15	1		14
Тема 7. Науково-фондова робота.	11		1	12
Тема 8. Музейна експозиція.	9	1		8
Тема 9. Культурно-освітня діяльність музеїв.	12	1	1	10
Разом за семестр	90	6	6	86

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

	Назва теми	Кількість годин денна форма навч.	Кількість годин заочна форма навч.
1.	Розвиток музейної справи на Закарпатті.	2	2
2.	Класифікаційні ознаки музеїв.	2	
3.	Експозиційна робота музеїв.	2	
4.	Культурно-освітня діяльність музеїв.	4	2
5.	Музейна педагогіка та музейна соціологія.	2	
6.	Шкільний музей (створення та функціонування).	2	2
7.	Розробка концепції шкільного музею.	2	
8.	Підготовка тематичної екскурсії.	4	
	Разом	24	6

*використання елементів неформального навчання – здобувач із запропонованих як альтернативних форм практичних занять (проходження дотичних до тем модуля онлайн курсів на платформах Прометеус, Освіторія, EdEra та ін.) може обрати 1 і за наявності сертифіката отримати кількість балів передбачених за конкретну тему.

Тема 1. Розвиток музейної справи на Закарпатті. (2 год.)

1. Т.Легоцький – засновник музейної справи на Закарпатті.
2. Перші музейні заклади Підкарпатської Русі.
3. Закарпатський краєзнавчий музей ім. Т.Легоцького
4. Закарпатський музей народної архітектури та побуту.
5. Закарпатський художній музей ім. Й.Бокшая
6. Громадські музеї Закарпаття.

Тема 2. Класифікаційні ознаки музеїв. (2 год.)

1. Класифікація музеїв за адміністративно- територіальним принципом (навести приклади музеїв).
2. Класифікація музеїв за формою власності (навести приклади музеїв).
3. Класифікація музеїв за профілем (приклади і характеристика).
4. Класифікація музеїв за статусом: національні; 1, 2, 3, 4-ї категорії (навести приклади музеїв).
5. Типи та профілі музеїв: історичні музеї; – художні музеї; – мистецькі музеї; – літературні музеї; – природничі музеї; – комплексні музеї; – технічні музеї; – інші.
6. Профільна мережа музеїв в Україні та Закарпатській області.

Тема 3. Експозиційна робота музеїв. (2 год.)

1. Загальні проблеми побудови та наукової роботи з музейною експозицією.
2. Експозиційний матеріал: музейні предмети, науково-допоміжні матеріали, тексти, фотокоментарі, покажчики. Формування експозиційних комплексів.
3. Етапи побудови музейної експозиції.
4. Експозиції музеїв різних профілів: характеристика і особливості.
5. Класичні і віртуальні музейні експозиції.
6. Музейні новини: новостворені експозиції (стаціонарні та виставкові) в музеях України.

Тема 4. Культурно-освітня діяльність музеїв. (4 год.)

1. Місце і роль музейної комунікації в діяльності закладу.
2. Традиційні та інноваційні види та форми науково-освітньої роботи музею (екскурсії, лекції, презентації, «круглі столи», конференції, семінари, виставки, майстер-класи, рольові ігри, ін.).

3. Екзкурсійна діяльність: а) класифікація екскурсій; б) особливості підготовки музейної екскурсії; в) вимоги до екскурсоводів.
4. Науково-освітня програма «Музей – школі».
5. Новітні технології в галузі музейної комунікації.

Тема 5. Музейна педагогіка та музейна соціологія. (2 год.)

1. Музей, як соціальний інститут.
2. Музейна педагогіка та музейна соціологія в дослідженні музейних форм комунікації.
3. Музейна аудиторія: реальна і потенційна.
4. Музейний предмет, як об'єкт музейної комунікації.
5. Музейно-педагогічні та музейно-соціологічні дослідження в культурноосвітній діяльності музейних закладів

Тема 6. Шкільний музей (створення та функціонування). (2 год.)

1. Перші шкільні музеї.
2. Сучасний шкільний музей/ музейна кімната
3. Типи шкільних музеїв:
  - А) Історико-краєзнавчі.
  - Б) Природничі.
  - В) Літературні.
  - Г) Тематичні (спортивні, технічні тощо).
4. Функціонування та завдання шкільного музею.
  - А) Освітня функція: уроки, екскурсії, інтеграція в навчальні програми.
  - Б) Виховна функція: формування цінностей, патріотизму, екологічної свідомості.
  - В) Дослідницька функція: залучення учнів до наукових проєктів.
5. Почесні звання шкільного музею.
6. Виклики та перспективи розвитку шкільних музеїв

Тема 7. Розробка концепції шкільного музею. (2 год.)

1. Скласти план створення шкільного музею (історичної або краєзнавчої тематики).
2. Розробити концепцію його експозиції, визначивши основні теми та експонати.
3. Розробити презентаційний матеріал для популяризації шкільного музею серед учнів, батьків та громади.

Тема 8. Підготовка тематичної екскурсії. (4 год.)

1. Розробити маршрут екскурсії шкільним музеєм або іншим доступним музейним закладом, враховуючи вікові особливості учнів.
2. Підготувати інформацію для екскурсовода з цікавими фактами та завданнями для слухачів.

6.4. Самосійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Конспектування та реферування джерел та наукової літератури	12	22
2	Опрацювання лекційного матеріалу	7	14
3	Підготовка до виступів на семінарах, конференціях	10	10
4	Організаційно-методична робота у бібліотеці	7	14
5	Перегляд документальних фільмів	3	5
6	Підготовка до заліку з навчального курсу	7	13
	Разом	46	78

Вимоги до написання реферату:

Підготовка реферату з одного питання переліку (за вибором студента) є самостійною домашньою роботою. Критерієм оцінки реферату є такі параметри: виразно сформульована проблема; обґрунтування її актуальності; короткий огляд літературних джерел, поглядів різних (кількох) авторів на суть проблеми; логічна послідовність і аргументованість викладу змісту; наявність власної (авторської) позиції; пов'язаність змісту реферату з сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку й посилань на джерела. Не зараховуються ті реферати, які є плагіатом чи передруком текстів із підручників або Інтернету. У процесі підготовки реферату студенти отримують практичні навички самостійної роботи з джерелами та літературою, уміння робити висновки й узагальнення різних точок зору на події та явища, висловлювати свої погляди на існуючі проблеми. При підготовці реферату необхідно виділити декілька етапів:

- вибір теми та пошук необхідної літератури;
- вивчення зібраних матеріалів;
- написання реферату;
- його захист впродовж 5 хвилин.

Після вибору та осмислення теми, яка зацікавила студента, необхідно отримати консультацію у викладача щодо складання попереднього плану і списку тематичної літератури. Ознайомлення з літературою є дуже відповідальним етапом роботи над есе, оскільки сьогодні існує чимала кількість публікацій та різноманітних досліджень, спектр яких коливається від заідеологізованих робіт радянського часу або занадто радикальних, псевдонаукових праць сьогодення до справді виважених робіт. Тому спроба об'єктивно осмислити різні погляди вимагає критичного співставлення джерел інформації, глибокої розумової праці. Після опрацювання літератури, можна складати план, що включає два чи три питання, які розкривають основний зміст теми. Найважливіші вимоги до написання реферату – змістовність, логічна послідовність, органічний зв'язок викладу окремих питань. Після розкриття кожного питання плану обов'язково робляться висновки, лише по завершенні розгляду всієї теми робиться ґрунтовний загальний висновок. Усі теоретичні положення й висновки зроблені в есе, повинні бути аргументовані з посиланнями на джерела.

Технічні вимоги до оформлення реферату:

- титульна сторінка має бути оформлена за зразком;
- обсяг матеріалу 2-5 стор.;
- формат паперу А4 (білого кольору), інформацію фіксувати тільки на одному боці аркушу, поля – (верхнє, нижнє та лівє – 2 см, правє – 1 см), шрифт – Times New Roman, розмір – 14, інтервал – 1,5;
- наприкінці реферату студент повинен зробити самостійні висновки;
- в кінці реферату має бути вказана використана література;
- оформлений реферат студент підписує і проставляє дату виконання.
- реферат слід здати викладачеві або методисту кафедри.

Теми рефератів для самостійної роботи

1. Історія створення та діяльності скансенів в Україні.
2. Наукова організація фондів музею.
3. Основні напрями фондової роботи в музеях.
4. Атрибуція музейних предметів.
5. Облік музейних фондів.
6. Каталогізація фондів музею.
7. Консервація та реставрація музейних предметів.
8. Принципи побудови музейної експозиції.
9. Музейні предмети – основне ядро експозиції.
10. Тематична структура експозицій.
11. Види та форми масової роботи музеїв з населенням.
12. Екскурсійна робота в музеї.

13. Створення та організація шкільних музеїв як інструменту виховної й освітньої роботи.
14. Форми співпраці музеїв із загальноосвітніми закладами: екскурсії, інтерактивні уроки, проекти та освітні програми для учнів.
15. Формування компетентностей у роботі з учнівською аудиторією в контексті музейної діяльності.
16. Інтеграції музейного матеріалу в освітній процес: використання експонатів та історичних артефактів під час уроків історії.
17. Правова основа діяльності шкільних музеїв та їхнього включення до освітньої інфраструктури.

6.5 Перелік питань для модульного і підсумкового контролю (екзамен)

1. Предмет та завдання музезознавства.
2. Музезознавство в системі наук.
3. Соціальні функції музеїв.
4. Класифікація музеїв.
5. Типи і профілі музеїв.
6. Музеї як дослідницькі центри.
7. Загальноісторичні дослідження в музеї.
8. Музезознавчі дослідження в музеї.
9. Планування та організація науково-дослідницької діяльності в музеї.
10. Наукова організація фондів музею.
11. Основні напрями фондової роботи в музеї.
12. Колекціонування та виникнення музеїв.
13. Музей у XVII ст. та в епоху Просвітництва.
14. Історія створення та особливості функціонування перших музеїв.
15. Зародження і розвиток музейної справи на території сучасної України.
16. Діяльність музеїв у часи Першої та Другої світових війн.
17. Музеї України у післявоєнний час.
18. Розвиток вітчизняного музезознавства та музейної справи у 90-х рр. XX ст.
19. Становлення і розвиток музейної справи на Закарпатті.
20. Сучасне українське законодавство щодо пам'яток історії культури.
21. Організаційна робота по комплектування музейних фондів.
22. Облікова документація музейних фондів.
23. Консервація та реставрація музейних предметів.
24. Особливості зберігання музейних предметів в експозиції.
25. Принципи побудови музейної експозиції історичного профілю.
26. Методи побудови музейної експозиції.
27. Тематична структура експозиції.
28. Наукове проектування експозиції.
29. Особливості художнього рішення музейної експозиції.
30. Види та форми освітньо-виховної роботи музеїв.
31. Екскурсійна робота в музеї.
32. Особливості підготовки музейної екскурсії та вимоги до екскурсоводів.
33. Музейна педагогіка як наукова дисципліна.
34. Музейна комунікація та проблеми її ефективності.
35. Інноваційні форми роботи музеїв.
36. Т.Легоцький – засновник музейної справи на Закарпатті.
37. Функціонування та завдання шкільного музею
38. Закон України «Про музеї та музейну справу».
39. Музейна аудиторія: реальна і потенційна.
40. Новітні технології в галузі музейної комунікації.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Наукова бібліотека (м.Ужгород, вул.Університетська, 14, <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>)
Мультимедійний кабінет (ноутбук lenovo – 1 шт., програмне забезпечення - операційна система, пакет Microsoft Office, проектор Epson H716B - 1 шт, доступ до Інтернет - wi-fi Uzhnu-Free).
Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle; <https://elearn.uzhnu.edu.ua/>, електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Джерела

1. Закон України від 29 червня 1995 р. Про музеї та музейну справу: Відомості Верховної Ради України. 1995. № 25. С. 191.
1. Основи законодавства України про культуру. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 21. С. 294.

Основна література

2. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навч. посіб. / за наук. ред. О. М. Гончарової, С. Ж. Пустовалова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 490 с
3. Гайдай О. М. Музеєзнавство: навч. посіб. / О. М. Гайдай. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 212 с.
4. Лавренко В. Практичне музеєзнавство. – Дніпро: ЛІРА, 2023. – 116 с.
5. Паур І. В. Основи музейної справи : навч.-метод. посібник для організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А. С., 2021. 204 с.
6. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.
7. Скус О.В. Основи історичного музеєзнавства : навч. посіб. для студ. іст. ф-ту / О. В. Скус ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Візаві, 2020. – 210 с.
8. Торяник В.М., Хрідочкін А.В., Джинджоян В.В. Основи музеєзнавства: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Каравела», 2024. 300 с.
9. Хрящевська Л. М. Музеєзнавство та охорона культурної спадщини: Навчальний посібник для здобувачів закладів вищої освіти / автор-укладач Л.М. Хрящевська. – Миколаїв: видавець Румянцева Г. В., 2023. – 283 с.
10. Царенок А. В. Практичне музеєзнавство : навчально-методичний посібник. [Текст]. Чернігів: Вид-во НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2024. 96 с.

Допоміжна література

1. Grete Swensen & Laima Nomeikaite (2019) Museums as narrators: heritage trails in a digital era, Journal of Heritage Tourism, 14:5-6, 525-543.
2. Банах В., Барановська Н. Експозиційна робота музеїв: навчальний посібник. Львів: Логос, 2018. 175 с.
3. Бойко-Гагарін А. Музейний маркетинг: науково-методичне видання. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2016. 67с.
4. Вербицька П., Пасічник Р. Музей як комунікативний та освітній простір: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 229 с.
5. Власюк Г. М. Музеєзнавство та архівна справа: [навчально-методичний посібник]. Житомир: ЖДПУ імені Івана Франка, 2006.
6. Кузьма ВВ. Розвиток музейної справи на Підкарпатській Русі (20-30-ті роки ХХ ст.), Науковий вісник Ужгородського університету, Серія Історія. 2011, 27: 163 – 169. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5330>

7. Кузьма ВВ. Історія розвитку громадських та шкільних музеїв на Закарпатті (50-80-ті роки ХХ ст.), *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Історія*. 2011, 26: 55 – 62. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28262>
8. Кузьма ВВ. Історія музеїв підприємств та установ Закарпатської області (50-90-ті роки ХХ ст.), *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2013, 2 (31): 31 – 35. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/976>
9. Кузьма ВВ. Створення музею народної архітектури та побуту в Ужгороді та розширення етнографічних експозицій у Закарпатській області (60-80 рр. ХХ ст.), *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2016, 1 (34): 114 – 119. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/14724>
10. Кузьма ВВ. Тенденції та особливості розвитку музейної справи в Підкарпатській Русі (20-30-ті роки ХХ ст.), *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2017, 1 (36) 6, 28 – 32. [https://doi.org/10.24144/2523-4498.1\(36\).2017.169850](https://doi.org/10.24144/2523-4498.1(36).2017.169850)
11. Кузьма ВВ. Діяльність музею атеїзму в м. Ужгород (1973 – 1990 рр.), *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2018, 2 (39): 29 - 33. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/25587>
12. Кузьма В. Establishment and development of the Zakarpattia Regional Art Museum during the Soviet and post-Soviet period, *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2022, 10:3:33-42. URL: https://muzeologia.sk/index_htm_files/mkd_3_22_kuzma.pdf
13. Кузьма ВВ. Історіографія історії музейної справи на Закарпатті у ХХ ст., *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2022, 2 (39): 181 – 192. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/49575>
14. Кузьма ВВ. Мистецькі музеї Закарпаття часів радянської влади (1945-1991), *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки / Мистецькі обрії*. 2010, 3 (12-13): 383 – 393 URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILA=&_S21STR=apmpmn_2010_3_56
15. Кузьма ВВ. Створення та розвиток шкільних музеїв на Закарпатті у часи радянської влади, *Освіта Закарпаття. Науково-методичний журнал*. 2013. №17, ХХ: 88 – 93.
16. Кузьма ВВ. Художньо-мистецькі осередки та музеї на Закарпатті за роки радянської влади (1945-1991), *Науковий вісник Закарпатського художнього інституту*. 2013. №4: 180 – 189. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=tD2uTwoAAAAJ&citation_for_view=tD2uTwoAAAAJ:W7OEmFMu1HYC
17. Кузьма ВВ. Роль музеїв у культурному житті Закарпаття у роки радянської влади. *Вісник Закарпатської академії мистецтв*. 2019. 13: 184 – 194. URL: http://www.artedu.uz.ua/doc-files/vistnik/vist_13.pdf#page=185
18. Музейна справа на Харківщині : становлення та розвиток : наук.- допом. покажч. / ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Центр краєзнавства, ХДНБ ім. В. Г. Короленка ; уклад. : Т. О. Сосновська, В. О. Ярошик ; наук. ред. : С. М. Куделко, О. Г. Павлова. Х., 2011. 226 с.
19. Норріс Л., Тісдейл Р. Креативність у музейній практиці / пер. з англ. А. Коструби, Г. Кузьо, О. Омельчук, Є. Червоного. Київ : Чередниченко А. М., 2017. 192 с.
20. Руденко С. Б. Музейна пам'ятка: соціокультурна сутність та місце в системі історико-культурних цінностей: монографія. К.: НАКККІМ, 2012.
21. Щербак Д. Становлення і розвиток музейної педагогіки в Україні // *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: збірник наукових праць*. К. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2009. Випуск 1. 231 с.
22. Якубовський, В. І. Музеезнавство: посібник / В. І. Якубовський. 2-ге вид., доповн. і переробл. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2012. 352 с

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення <http://supercook.ru/spr-01-mus.html> – Довідник про сайти музеїв усього світу

23. <http://www.culture24.org.uk/home> – портал «Національний віртуальний музей» (Велика Британія)
24. <http://www.museum.ru/N30669> - сайт Національного музею науки Японії
25. <http://www.museum-ukraine.org.ua> – видання «Музеї України» (містить каталог музеїв України)
26. <http://prostir.museum.ua> - сайт музейної спільноти України та журналу «Музейний простір».

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)